

A Study on Understanding the Phenomenon of Child Marriage Among Beneficiaries of the Imam Khomeini Relief Foundation in Lorestan

Gholamreza. Tajbakhsh^{1*}, Behnaz. Nadri²

¹ Associate Professor, Department of Social Sciences, Ayatollah Azami Borujerdi University, Borujerd, Iran

² Master's Student in Sociology, Department of Social Sciences, Ayatollah Azami Borujerdi University, Borujerd, Iran

* Corresponding author email address: tajbakhsh@abru.ac.ir

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Tajbakhsh, G., & Nadri, B. (2024). A Study on Understanding the Phenomenon of Child Marriage Among Beneficiaries of the Imam Khomeini Relief Foundation in Lorestan. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 3(3), 305-324.

© 2024 the authors. Published by Iran-Mehr: The Institute for Social Study and Research. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

Early marriage or child marriage has become one of the complex and significant issues in contemporary societies, with widespread effects on individuals and communities. The present study aims to investigate the lived experiences of women in child marriages in the cities of Kuhdasht and Aligudarz in Lorestan. This research is qualitative in nature, utilizing the phenomenological technique. Through purposive sampling, in-depth interviews were conducted with 15 women who were child brides in the cities of Kuhdasht and Aligudarz. The analysis of the interviews revealed that respondents defined child marriage based on legal definitions of minimum age, life skills, and sexual and cognitive maturity. Most child brides did not have a choice in selecting this form of marriage, and factors such as economic poverty, cultural pressure, social acceptance, personality traits, and family character were identified as the main causes of child marriage. In their mental meaning systems, child brides perceive this type of marriage as having an exhausting, undesirable, and relative (both positive and negative depending on its effects and causes) nature. Examining the phenomenon of child marriage and early marriage requires a comprehensive focus on a set of underlying factors, consequences, and effects to obtain a more complete picture of this phenomenon and to minimize its harm.

Keywords: *child marriage, marriage, Imam Khomeini Relief Foundation, Lorestan.*

EXTENDED ABSTRACT

Child marriage has become one of the most complex and significant issues in contemporary societies, impacting individuals and communities on multiple levels. Early or child marriage, which is defined as a formal marriage before the age of 18, persists in many regions despite legal frameworks aimed at curbing the practice (Eftekhari Zadeh, 2015). The present study focuses on understanding the phenomenon of child marriage among the beneficiaries of the Imam Khomeini Relief Foundation in Lorestan, specifically in the cities of Kuhdasht and Aligudarz. Through the lived experiences of women who were married as children, the study aims to explore the underlying factors that lead to child marriage, such as economic poverty, cultural pressures, and family dynamics, and to highlight the consequences for those involved. Examining this phenomenon is essential for developing comprehensive strategies to minimize its harmful effects and to provide better protection for vulnerable populations.

Research on child marriage in different regions consistently identifies economic, cultural, and social factors as the primary drivers. Economic poverty often pressures families into marrying off their daughters at an early age, as marriage is seen as a means of alleviating financial burdens. In addition to economic factors, cultural and traditional norms play a significant role. In many conservative societies, early marriage is socially accepted or even expected, with families viewing marriage as a way to ensure social acceptance and avoid stigma (Hashemi Nasab et al., 2022). Studies have also pointed out that child marriage can have profound psychological impacts, including emotional exhaustion, stress, and a sense of entrapment, as young girls are forced into adult roles before they are mentally or emotionally prepared (Fataei et al., 2022). Furthermore, child marriage restricts educational and professional opportunities for girls, perpetuating cycles of poverty and limiting their ability to achieve economic independence (Pourtaleb & Mousavian Al-Najq, 2021).

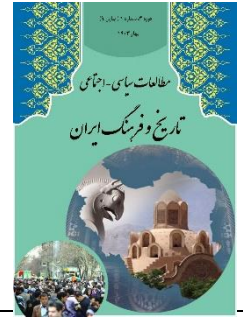
The theoretical framework of this study draws upon feminist theory and the concept of life-course perspective. Feminist theory posits that child marriage is deeply rooted in patriarchal structures that reinforce gender inequality by controlling women's bodies and limiting their autonomy (Asadpour, 2019). Child marriage is often viewed as a practice that diminishes the agency of young girls, pushing them into submissive roles where their primary function is seen as fulfilling domestic duties and bearing children. This aligns with broader feminist critiques of how women's choices are constrained by societal norms that prioritize male authority and control (Sarookhani, 2019). Meanwhile, the life-course perspective emphasizes the importance of understanding the timing of significant life events, such as marriage, in shaping an individual's trajectory. This perspective argues that the premature entry into marriage disrupts the normal developmental processes of childhood and adolescence, leading to long-term negative outcomes in both personal and social domains (Vikram, 2021). Together, these theories provide a lens through which to explore how economic, social, and cultural forces shape the experiences of child brides and the long-term consequences of early marriage.

This study uses a qualitative research design with a phenomenological approach to explore the lived experiences of women who were married as children. The sample consists of 15 women from Kuhdasht and Aligudarz, selected through purposive sampling. Data collection was carried out through in-depth, semi-structured interviews, allowing participants to express their perspectives on child marriage in their own words. The interviews focused on the causes, emotional impact, and perceived consequences of their marriages. Data analysis was conducted using thematic analysis, which involved identifying and

coding recurring themes within the interview transcripts. This approach helped capture the complexity of the participants' experiences and the socio-cultural context in which child marriage occurs.

The findings revealed that child marriage in Lorestan is largely driven by socio-economic pressures and cultural norms. Most of the participants reported that they had little or no agency in the decision to marry, as their families arranged the marriages primarily to alleviate financial burdens. Cultural expectations, particularly the belief that girls should marry young to maintain family honor, also played a significant role. Many participants described feeling unprepared for the responsibilities of marriage, particularly in terms of sexual relationships and child-rearing. Psychological effects, including feelings of isolation, depression, and anxiety, were common among the women. Educational opportunities were often curtailed, as many of the participants were forced to leave school after marriage. Some participants also highlighted the social pressure they faced, with marriage seen as the only viable path to gaining social respect and avoiding the stigma attached to being unmarried.

The study confirms that child marriage in Lorestan is a multifaceted issue rooted in economic hardship, cultural traditions, and gendered social expectations. While marriage is viewed by some families as a practical solution to poverty, it often exacerbates the vulnerabilities of young girls by limiting their education and subjecting them to psychological and emotional challenges. The findings suggest that addressing child marriage requires more than just legal reforms; community-based interventions are needed to shift cultural perceptions of marriage and gender roles. Educational programs targeting both girls and their families could help reduce the practice by promoting awareness of the negative consequences of early marriage. Additionally, economic support for families in poverty may help alleviate the financial pressures that drive them to marry off their daughters at a young age. In conclusion, this study contributes to a deeper understanding of the socio-cultural and economic factors sustaining child marriage in Iran and offers insights for developing more effective policies and interventions to combat this practice.

کاوشی در فهم پدیده کودک همسری مددجویان تحت پوشش کمیته امداد لرستان

غلامرضا تاج بخش^{۱*}، بهناز ندری^۲

۱. دانشیار، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آیت الله العظمی بروجردی، بروجرد، ایران

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آیت الله العظمی بروجردی، بروجرد، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: tajbakhsh@abru.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

تاج بخش، غلامرضا، و ندری، بهناز. (۱۴۰۳). کاوشی در فهم پدیده کودک همسری مددجویان تحت پوشش کمیته امداد لرستان. *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۳(۳)، ۳۰۵-۳۲۴.

ازدواج زودهنگام یا کودک همسری به یکی از مسائل پیچیده و مهم در جوامع حال حاضر تبدیل شده است که تأثیرات گسترده‌ای بر زندگی افراد و جوامع دارد. پژوهش حاضر با هدف بررسی تجربه زیسته زنان در کودک همسری در شهرستان‌های کوهدشت و الیگودرز لرستان انجام شد. روش این پژوهش از نوع کیفی و تکنیک پدیدارشناسی است. به وسیله نمونه‌گیری هدفمند با ۱۵ زن کودک همسر در شهرستان‌های کوهدشت و الیگودرز مصاحبه‌های عمیق انجام شد. تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد که پاسخ‌گویان کودک همسری را برحسب تعاریف مبتنی بر حداقل سن تعیین شده توسط قانون، مهارت‌های زندگی و بلوغ جنسی و فکری تعریف کرده‌اند. بیشتر کودکان همسر حق انتخابی در گزینش این سبک از ازدواج نداشته‌اند و فقر اقتصادی، فشار فرهنگی، پذیرش اجتماعی؛ ویژگی‌های شخصیت و منش خانوادگی از علت‌های اصلی کودک همسری است و کودک همسران این نوع ازدواج را در نظام معنای ذهنی خود دارای ماهیتی فرسایشی، ناخوشایند و نسبی (مثبت و منفی برحسب تأثیرات و علل آن) می‌دانند. بررسی پدیده کودک همسری و ازدواج زودهنگام نیازمند توجه همه جانبه به مجموعه‌ای از عوامل زمینه ساز و پیامدها و تأثیرات آن است تا تصویر کامل‌تری از این پدیده به دست آید و بتوان آسیب‌های آن را به حداقل رساند.

کلیدواژه‌گان: کودک همسری، ازدواج، کمیته امداد، لرستان.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

ازدواج و تشکیل خانواده به عنوان یک نهاد مهم اجتماعی تاثیر گذار در جوامع انسانی محسوب می‌شود. تغییراتی در دهه‌های گذشته در الگوهای ازدواج اتفاق افتاده است که یکی از این تغییرات وقوع ازدواج‌هایی در سنین کودکی و پایین‌تر از سن قانونی می‌باشد که با عنوان "کودک همسری" شناخته می‌شوند.

در این نوع ازدواج‌ها، بی‌توجهی به سن و فرآیند رشد جسمی و روانی کودکان و نوجوانان، موجب می‌شود که آنها در سنین نخست زندگی به‌عنوان همسر انتخاب شوند. این امر به طور معمول به خاطر عواملی مانند سنت‌های قومی و فرهنگی، نقص آگاهی، پدرسالاری، و مشکلات اقتصادی خانواده اتفاق می‌افتد (Eftekhar Zadeh, 2015). با وجود اینکه هر دو جنس در معرض ازدواج‌های زودهنگام قرار دارند، اما باید توجه داشت که دختران به نسبت پسران بیشترین قربانیان این پدیده هستند.

اجبار کودکان به ازدواج در سنین پایین، در حالی که آن‌ها در حال یادگیری تجربه‌های ارتباط با محیط اطراف خود و به دست آوردن مهارت‌های زندگی هستند، امری نه تنها نادرست بلکه نادانسته است. در این دوران از زندگی، کودکان هنوز قادر به تجزیه و تحلیل قوانین پیچیده زندگی زناشویی نیستند و نمی‌توانند چگونگی برخورد مناسب با زندگی همسری را در شرایط متنوع فهمیده و اعمال کنند. این اقدام، علاوه بر تبعیض و نابرابری، باعث آسیب‌های روحی و روانی در دختران خواهد شد که به مرور زمان تاثیرات عمیق و بلندمدتی بر زندگی شان خواهد داشت. در واقع، اجبار دختران به ازدواج در سنین پایین، آینده آن‌ها را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهد. آن‌ها در این مرحله از زندگی نیاز به یادگیری و تجربه دارند تا بتوانند به طور مستقل و با اطلاعات کافی به ازدواج پایدار و موفقیت‌آمیزی بپردازند. تصمیم‌گیری‌های این چینی باید بر اساس آگاهی و اراده آزاد کودکان انجام شود، تا آن‌ها بتوانند در آینده به عنوان شرکای مساوی در زندگی زناشویی موفق عمل کنند.

به طور کلی، اجبار به ازدواج در سنین پایین، نه تنها نقض حقوق اساسی کودکان و دختران است، بلکه باعث تضعیف جامعه و جهانی که در آن زندگی می‌کنند، خواهد شد. ارتقاء آموزش‌های جنسیتی، حمایت از تصمیمات آگاهانه و آزادانه، و ترویج اصول تساوی جنسیتی می‌تواند به ایجاد جامعه‌ای عادلانه‌تر و بهتر برای همه منجر شود (Eftekhar Zadeh, 2015).

بی‌شک، ازدواج زودهنگام یا کودک همسری به یکی از مسائل پیچیده و مهم در جوامع حال حاضر تبدیل شده است که تأثیرات گسترده‌ای بر زندگی افراد و جوامع دارد. ازدواج زودرس به‌عنوان یک مسئله جدی نه تنها به تعداد ازدواج‌های زودرس اکتفا نمی‌کند، بلکه اصلیت آن در نقص آمادگی فرد برای پذیرش تعهدات ازدواج و نقش‌های ناشی از آن است. باید دانست افراد متاثر از این پدیده با خسارات و پیامدهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، روانی و جسمانی روبرو می‌شوند. با توجه به مسائل مطرح‌شده، باید پدیده کودک همسری را به‌عنوان یک مسئله اجتماعی جدی در نظر گرفت. متاسفانه این پدیده، با تمام پیامدها و تأثیراتش، با وجود پوشش سنت و فرهنگ، همچنان به حیات خود ادامه می‌دهد.

بنابراین، می‌توان ادعا کرد که این موضوع به عنوان یک مسئله اجتماعی مهم در ایران و استان لرستان تلقی می‌شود و نیازمند بررسی‌های علمی است تا علل و پیامدهای آن در شهرهای کوه‌دشت والیگودرز لرستان که با پدیده کودک همسری مدجوبان کمیته امداد روبرو است به طور دقیق‌تر مورد بررسی قرار گیرد.

بی‌شک تحقیقات در زمینه کودک همسری و ازدواج زودهنگام می‌توانند به شناخت دقیق‌تری از علل، پیامدها و راه‌حل‌های ممکن در این زمینه کمک کنند و این امر به وضوح نیازمند یک رویکرد پژوهشی جامع و علمی است. این پژوهش‌ها می‌توانند به افزایش آگاهی‌ها، اطلاعات و فهم جامعه نسبت به این مسئله کمک کنند و به عنوان یک ابزار اثرگذار در تصمیم‌گیری‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در زمینه

ازدواج زودهنگام عمل کنند. از این رو، تحقیقات در این زمینه از اهمیت بسزایی برخوردارند و می‌توانند به بهبود وضعیت زنان و جوانان در جامعه کمک کنند.

هدف اصلی تحقیق حاضر فهم ماهیت کودک همسری و زندگی زناشویی از دیدگاه کودکان همسر و شناسایی علل و پیامدهای آن از منظر افرادی می‌باشد که کودک همسری را تجربه نموده‌اند. سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که کودکان همسر در شهر کوهدشت و الیگودرز چه فهم و تجربه زیسته‌ای از کودک همسری دارند؟

پیشینه پژوهش

هاشمی نسب و همکاران، (۱۴۰۱) پژوهشی را تحت عنوان "واکاوی تجربه کودک همسری در زنان جداشده از همسر در کرمان" انجام دادند. نتایج نشان داد که عواملی چون نبود حمایت خانواده، ضعف قوانین ازدواج، فقر، نقش آفرینی پدر، تأثیر سنت‌ها و مذهبی‌ها، کمبود درک از هویت، تجربه خشونت، ناتوانی در مسئولیت‌های زناشویی و تصمیم‌گیری، بی‌علاقگی به زندگی مشترک، ترک و طلاق، تجربه کودک همسری زنان را تحت تأثیر قرار می‌دهند. اصلی‌ترین موضوع مورد بازاندیشی افراد در جداشدن، تمرکز بر خود و خودشناسی زودهنگام کودکان است (Hashemi Nasab et al., 2022).

فتائی و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی به نام "زمینه‌ها و پیامدهای کودک همسری در استان لرستان"، به بررسی علت باقی ماندن پدیده کودک همسری در جامعه پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که مشروعیت قانونی، سنت‌ها، فضای آشفته خانواده، هنجار پاک‌دامنی و ترک تحصیل ازدواج‌های کودک همسری را تحت تأثیر قرار داده‌اند. فشار اجتماعی و اجبار خانواده‌ها نقش مهمی در این ازدواج‌ها داشته‌اند. کودک همسری نه تنها حقوق کودکان را نقض می‌کند، بلکه به سلامتی مادران و نوزادان آسیب می‌زند. این نوع ازدواج‌ها به حقوق زنان در زمینه تحصیل، انتخاب شریک زندگی و زندگی امن و رفاهی خطر می‌افکند. استراتژی‌های مقابله این زنان شامل مقابله به مثل، تسلیم‌شدن، طلب حمایت و خروج از رابطه است. این استراتژی‌ها به جز طلب حمایت به ناکارآمدی می‌انجامد (Fataei et al., 2022).

در تحقیقی که توسط سلحشور و پورگتایی (۱۴۰۱) انجام شد، به مطالعه تجربیات زنان شهر چابهار از تجربه کودک همسری پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد که عوامل مختلفی مانند فقر اقتصادی، فقر فرهنگی-آموزشی، شرایط نابسامان خانوادگی و تبعیض جنسیتی، به عنوان شرایط علی ازدواج دختران در سنین کودکی ایفای نقش کرده‌اند. همچنین شرایط مداخله‌گر (مانند فقر زنان سرپرست خانوار و چهره زنانه فقر) و شرایط بافتی (شامل فقر شهری، زیستگاه ناامن و مردسالاری هنجاری) نیز ازدواج کودکان را تسهیل کرده و آن را زمینه‌سازی کرده‌اند (Salahshour & Karam Habibpour, 2021).

هاشمی نسب و همکاران (۱۴۰۱) تحقیقی با عنوان بررسی تجربیات زنان جداشده و درگیر با پدیده کودک همسری انجام دادند. نتایج نشان داد که عواملی چون عدم وجود خانواده به عنوان پناهگاهی امن، ضعف قوانین ازدواج، فقر، پدرسالاری و تأثیر سنت‌ها و بارهای فرهنگی و مذهبی، بر تجربه زندگی کودک همسرانه تأثیرگذارند. این مقوله‌ها همچنین نشان دهنده تجربیاتی از خشونت، ناتوانی در مسئولیت‌های زناشویی، بی‌قدرتی در تصمیم‌گیری و ترک و طلاق می‌باشند. در کل، این تحقیق نشان می‌دهد که خودباوری و تفکر بازاندیشی در جداشدن از زندگی کودک همسرانه از موارد مهم تأثیرگذار بر تجربیات زنان جداشده می‌باشند (Hashemi Nasab et al., 2022).

عمرانی نژاد و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی را با عنوان روش شناسایی عوامل اجتماعی، روانی و فیزیولوژیک مرتبط با ازدواج زودرس دختران در شهر قم انجام دادند. نتایج نشان داد که عوامل اجتماعی شامل "تأیید خواستگار"، "اجبار" و "آزادی در تصمیم‌گیری"، عوامل اجتماعی-روانی شامل "ترس از مجرد" و "آمادگی مهارتی و روانی"، عوامل روانی شامل "وابستگی عاطفی قبل از ازدواج" و عوامل

فیزیولوژیک شامل "آمادگی جسمی" و "نیاز جنسی" نقش مهمی در ازدواج زودرس دختران دارند. همچنین، "آداب و رسوم فامیلی" و "عقاید مذهبی" نیز شرایط زمینه‌ای ازدواج زودرس را تعیین می‌کنند (Omrani Nejad et al., 2021).

حاجیلو و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان "علل زمینه‌ساز کودک همسری در شهر تبریز" را به شیوه کیفی انجام دادند. در این پژوهش، تجربه‌های زانی که این پدیده را تجربه کرده‌اند، مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس تحلیل‌ها، عوامل مختلفی به عنوان علل زمینه‌ساز کودک همسری شناسایی شدند. این عوامل شامل بلوغ جنسی زودرس، مردسالاری، تعصبات مذهبی، موقعیت محل زندگی، و زندگی با پدر و مادر ناتنی بودند (Hajilou et al., 2021).

پور طالب و همکارانش (۱۴۰۰) تحت عنوان "کودک همسری: پدیدارشناسی با رویکرد کیفی" یک پژوهش انجام دادند. آنها از روش تحقیقی میتنی بر پایه رویکرد پدیدارشناسی برای بررسی این پدیده استفاده کردند. اطلاعات مورد نیاز از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با ۱۵ نفر از افراد از اقصای مختلف جامعه جمع‌آوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش پدیدارشناسی اسمیت استفاده شد. نتایج نشان داد که در برخی مضامین فرعی مانند تعریف، پیامدها و علل کودک همسری، تجربیات زندگی افراد با تجربه‌های گذشته تا حدی تطابق داشته و همسویی نمایان است (Pourtaleb & Mousavian Al-Najq, 2021).

یافته‌های پژوهش کمالی و همکاران (۱۴۰۰) با عنوان "استراتژی‌های کودک همسران در مواجهه با مسائل زندگی زناشویی: مقایسه دو گروه از کودک همسران"، نشان داد که استراتژی‌های منفعلانه در هر دو گروه مورد بررسی (کودک همسرانی زیر ۱۱ سال و کودک همسرانی ۱۱ تا ۳۳ سال) به طور عمده حاکم بوده‌اند. این استراتژی‌ها در سطح فردی مورد بررسی قرار گرفته‌اند و تفاوت‌هایی بین دو گروه مشاهده نشده است (Kamali et al., 2022).

اسدپور و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان "فهم مسئله ازدواج در دوران کودکی از نگاه کودک زنان ازدواج کرده خراسانی"، با استفاده از روش تحلیل تماتیک و انجام مصاحبه‌های عمیق با ۴۱ نفر، به بررسی نگرش و دیدگاه کودک زنان ازدواج کرده خراسانی نسبت به مسئله ازدواج در دوران کودکی پرداختند. عواملی که در تشکیل مسئله ازدواج در دوران کودکی برای این زنان نقش دارند، از طریق تحلیل مصاحبه‌ها به دست آمد. عوامل مختلفی از جمله زمینه‌های خانوادگی، مختلف بودن و نابسامانی خانواده، عوامل اجتماعی مانند ارزش‌ها و دیدگاه‌های اجتماعی، عوامل فرهنگی از قبیل فرهنگ محلی و ویژگی‌های شخصی و اقتصادی، و شرایط زیست محیطی، به عنوان دلایل اصلی و مهم در تشکیل مسئله ازدواج در دوران کودکی برای این زنان مشخص شدند (Asadpour et al., 2019).

نوبهاری (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان "فرا تحلیل مطالعات ازدواج کودکان در ایران"، به بررسی مطالعات مرتبط با ازدواج کودکان در ایران پرداخته است. جامعه آماری این تحقیق مطالعاتی است که در نشریه‌های داخلی در زمینه ازدواج کودکان انجام شده‌اند، و بیشتر تمرکز این مطالعات بر روی ازدواج زود هنگام دختران بوده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که ازدواج زود هنگام دارای علل متعددی در حوزه‌های مختلف است. در حوزه اقتصادی، عواملی مانند فقر و کمبود اقتصادی نقش دارند. در حوزه اجتماعی، هنجارهای جنسیتی و آداب و رسوم فرهنگی تأثیر گذار هستند. همچنین، در حوزه سیاسی، وجود قوانین مرتبط با سن ازدواج تأثیر دارد. علاوه بر این، پیامدهای متعددی به عنوان نتیجه‌های ازدواج زود هنگام در حوزه‌ها و سطوح مختلف شناسایی شده است (Nobahari, 2020).

فرهمند و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی را با عنوان "واکاوی تجارب زناشویی کودک همسری: درهم آمیختگی عاطفی-فکری و بی‌قدرتی" به صورت نظریه داده بنیاد انجام داده‌اند. نتایج تحقیق نشان داده است که تجارب زناشویی کودک همسری در سه شرایط اصلی علی، زمینه‌ای و مداخله‌ای به وجود آمده است. در شرایط علی، عواملی چون کلیشه‌های جنسیتی، عدم انتخاب همسر به‌طور آگاهانه و عدم آگاهی از نحوه زندگی زناشویی تأثیرگذار بوده‌اند. در شرایط زمینه‌ای، عدم آمادگی جنسی و عاملیت منفعل به‌عنوان عوامل مؤثر شناخته شده‌اند. در شرایط

مداخله‌ای نیز، درهم آمیختگی عاطفی، ضعف نقش و تعامل تنش‌زا به عنوان عواملی که به بروز بی‌قدرتی زناشویی منجر می‌شوند، شناسایی شده‌اند (Farahmand et al., 2020).

ویکرام (۲۰۲۱)، پژوهشی را تحت عنوان "ازدواج زودهنگام و سلامت در میان زنان در میانسال: شواهدی از هند"، با استفاده از داده‌های توسعه انسانی هند (IHDS)، اثرات ازدواج زودهنگام بر سلامت زنان میانسال در هند را مورد بررسی قرار داده است. نتایج نشان می‌دهد که ازدواج زودهنگام می‌تواند منجر به کاهش سطح سلامتی، افزایش محدودیت‌های عملکردی و افزایش ابتلا به بیماری‌های مزمن در این گروه از زنان بشود (Vikram, 2021).

یونیزار (۲۰۲۰) به موضوع "تجارب خانواده‌های زنان کودک همسر" پرداخت. این تحقیق در اندونزی با تمرکز بر جامعه‌ی مادورایی انجام شد و از رویکرد پدیدارشناسی برای کاوش در تجربیات زندگی زنان مادورایی زودهنگام استفاده کرد. از زنان ۱۸ تا ۴۵ ساله با مصاحبه نیمه ساختاریافته به عنوان منبع داده استفاده شد. نتایج نشان داد که زنان جوان به دلایلی مانند عشق، منافع اقتصادی و فشار اجتماعی تصمیم به ازدواج می‌گیرند. همچنین، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی نیز تمایل به ازدواج زودهنگام را تحت تأثیر قرار می‌دهند. در نهایت، زنانی که زود ازدواج می‌کنند، تمایل به ترک تحصیل، ازدواج زودرس و تغییرات خلقی دارند (Yunizar, 2020).

ملاحظات نظری پژوهش

دیدگاه‌های نظری در مسئله کودک همسری بر مبنای هنجارها و ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی اطراف مسئله تاکید می‌کنند. این دیدگاه‌ها به تحلیل اثرات تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی در پذیرش و ترویج این پدیده پرداخته و می‌شناسند که ارتباط نزدیکی بین هنجارهای جامعه، ارزش‌های مرتبط با خانواده، و نقش‌های زن در جوامع مرتبط با کودک همسری وجود دارد.

یکی از نظریات مهم در زمینه کودک همسری، نظریه تغییر خانواده کاهیت چیباسی است. این دیدگاه معتقد است که با توجه به نقش محوری خانواده در تفاهمات فرهنگی و اجتماعی، تغییرات در هنجارها و ارزش‌های جامعه می‌تواند تأثیرات قابل توجهی بر پدیده کودک همسری داشته باشند. در این مورد، اهمیت نقش زن در خانواده و جامعه نیز بیان‌کننده یکی از جوانب اساسی است. اغلب این نقدها به این تفکر پرداخته‌اند که ارزش‌ها و نگرش‌های جامعه نسبت به نقش زنان در خانواده و جامعه تأثیر مستقیم بر مسائلی مانند کودک همسری دارد. در بسیاری از اجتماعات، نقش‌های تعیین‌کننده‌ای به زنان در تربیت فرزندان، مراقبت از خانواده و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با زندگی خانوادگی و اجتماعی اختصاص داده شده است. به همین دلیل، تغییرات در این نگرش‌ها می‌تواند ازدواج کودکان را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

نظریه گلفاند به تحلیل هنجارهای اجتماعی، محدودیت‌های اجتماعی-فرهنگی و انگ‌های تحمیل‌شده بر افراد در جوامع می‌پردازد. گلفاند در این نظریه، به بررسی چگونگی تأثیر هنجارها و انگ‌ها بر رفتارها و تصمیم‌گیری‌های افراد می‌پردازد و نقش این عوامل در شکل‌گیری رفتارهای اجتماعی را مورد بررسی قرار می‌دهد. در زمینه مسئله کودک همسری، نظریه گلفاند می‌تواند به ما کمک کند که درک بهتری از چگونگی تشکیل و نگهداشتن این عمل در جوامع انسانی داشته باشیم (Malik et al., 2021).

با توجه به نظریه نوسازی ویلیام گود، تحولات اجتماعی و فرهنگی در جوامع مدرن تأثیر قابل توجهی بر الگوهای ازدواج دارند، از جمله ازدواج زود هنگام و کودک همسری. در زمان‌ها و جوامعی که به عنوان جوامع سنتی مشهور هستند، ازدواج در سنین جوانتر و قبل از رسیدن به بلوغ جسمانی و روحانی معمول است. در این جوامع سنتی، عواملی مانند تقلید فرهنگی، نیازهای اقتصادی، تصمیمات خانوادگی و حفظ نسل باعث ازدواج زود هنگام و کودک همسری می‌شوند.

نظریه مبادله جور هومنز یکی دیگر از نظریات مهم در حوزه کودک همسری است. نظریه مبادله را می‌توان به عنوان یک راه‌حل تحلیلی مورد استفاده قرار داد. در این پدیده‌ها، عوامل مختلفی نظیر فرهنگ، اقتصاد، اجتماع و نقاط ضعف افراد دخیل هستند. نظریه مبادله

با تاکید بر تبادل اجتماعی و مفاهیم پاداش و مجازات، می‌تواند به فهم علل و پیامدهای این پدیده‌ها کمک کند. به عنوان مثال، در موارد ازدواج زودهنگام و کودک همسری، انجام مبادلات اجتماعی نقش مهمی ایفا می‌کند. در این مبادلات، طرفین به دنبال تأمین نیازهای اقتصادی، اجتماعی یا حتی احساس امنیت هستند.

لیدنسی (۲۰۱۱) به تبیین مفهوم و ارتباط نقش‌های جنسیتی با نابرابری جنسیتی و پدیده ازدواج زودهنگام می‌پردازد. به عقیده‌اش، نقش‌های جنسیتی که در جامعه شکل می‌گیرند و نقشی در تعیین نابرابری جنسیتی و در نتیجه پدیده ازدواج زودهنگام دارند، اصولاً از ریشه‌های خود در خانواده برخوردارند. این نقش‌ها در خانواده تشکیل می‌شوند و به واسطه تقسیم‌بندی نقش‌ها در این محیط، در جوامع نهادی مرتبط با خانواده نیز انتقال می‌یابند (Sarookhani, 2019).

تئوری گزینش معقولانه هکتر ازدواج را از دیدگاه فایده نگرانه مورد بررسی قرار می‌گیرد و با توجه به آن می‌توان گفت که عوامل متعددی می‌توانند در تصمیم‌گیری افراد در مورد ازدواج زودهنگام یا تأخیری نقش داشته باشند. این تصمیم‌گیری‌ها ممکن است به تبع عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و شخصی افراد در هر جامعه متغیر باشند. از این رو، بررسی پدیده کودک همسری و ازدواج زودهنگام نیازمند به توجه به مجموعه‌ای از عوامل و شرایط مختلف است تا تصویر کامل‌تری از این پدیده به دست آید.

نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا در مورد پدیده کودک همسری و ازدواج زودهنگام، نظریه یادگیری اجتماعی می‌تواند. نقش تأثیرگذار اعضای خانواده در مورد پدیده کودک همسری و ازدواج زودهنگام تبیین می‌نماید. اعضای خانواده ممکن است توسط انگیزه‌ها، جهت‌گیری‌ها و تجربیات خود تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای افراد را به سوی انجام ازدواج زودهنگام تحت تأثیر قرار دهند.

سیمون دو بواری با تکیه بر فلسفه اگزیستانسیالیستی خود، تأکید دارد که هویت زنان تحت تأثیر ذهنیت مردانه قرار گرفته و به وسیله قالب مادری که توسط مردان ساخته شده، تعیین شده است. به نظر او، این قالب مادری باعث اسارت زنان شده است. او معتقد است که هویت زنان به عنوان "دیگری" و "بیگانه" نسبت به مردان شکل گرفته و تا حدودی ناشی از قابلیت تن و تولید مثل زنان و تاریخی که به عنوان نقش مادری به آن‌ها تخصیص داده شده است، است (Sarookhani, 2019).

الیسون بر این باور است که مادر شدن برای زنان تجربه‌ای بیگانه ساز است. طبق اعتقاد او، تصمیم درباره تعداد فرزندان که زنان می‌خواهند به دیگری تعلق دارد و نه به خود زن. در جوامعی که نیروی کار کودکان وجود دارد، زنان مجبورند تا حد امکان فرزندان بیآورند. در جوامع دیگر نیز کودکان به عنوان محدودیت اقتصادی در نظر گرفته می‌شوند و به زنان اجازه داده نمی‌شود تعداد فرزندان که می‌خواهند به دنیا آورند را تعیین کنند. به همین دلیل، زنان مجبور می‌شوند به سقط جنین روی بیآورند (Bostan, 2003).

فریدان، نظریه‌پرداز لیبرال فمینیستی، معتقد است که زنان به عنوان موجودی مستقل دارای حق کنترل بر بدن خود هستند و این حق از باور به استقلال انسانی زن مشابه مردان برگرفته شده است. او اعتقاد ندارد که زنان باید از مادری رها شوند؛ بلکه معتقد است که مادری تنها زمانی به یک عمل لذت‌بخش و مسئولانه تبدیل می‌شود که زنان با آگاهی کامل و مسئولیت انسانی، تصمیم بگیرند که مادر شوند. به نظر او، این حق، حق زنان - و فقط زنان - است که بخواهند یا نخواهند بچه دار شوند. بنابراین، حق کنترل بر باروری به عنوان یک حق مدنی تلقی می‌شود که هیچ مرجعی نمی‌تواند به جز خود زن، درباره آن تصمیم بگیرد (Moshirzadeh, 2006).

روش تحقیق

در این پژوهش، هدف محقق از تعیین تجربیات و نگرش‌های زنان به پدیده کودک همسری با عمق و جزئیات بیشتر بوده است. بنابراین، محقق با توجه به موضوع و هدف خود، روش پژوهش کیفی از نوع پدیدارشناسی را انتخاب کرده است. در تحقیق حاضر جامعه آماری

شامل کودک همسران تحت پوشش کمیته امام خمینی در شهرهای الیگودرز و کوهدشت لرستان می‌باشد. حجم نمونه با توجه به مرحله اشباع نظری تعداد ۱۵ مورد می‌باشد. در این تحقیق، از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی و هدفمند با تاکید بر نمونه‌گیری نظری استفاده شده است.

یافته‌ها

در این پژوهش بازه سنی مصاحبه‌شوندگان ۱۶ تا ۲۲ سال و بازه سنی هنگام ازدواج ۹ سال تا ۱۴ سال بود.

جدول ۱

خروجی مفاهیم و مقولات استخراج شده

مفاهیم	مقولات	فراوانی
تعریف کودک همسری	برحسب تکامل جسمی و روحی	۱۲
	برحسب قانون	۸
	برحسب مهارت‌های زندگی	۱۳
ماهیت کودک همسری	برحسب ابزاری بودن زن	۱۱
	ماهیت فرسایشی بودن	۷
	ماهیت ناخوشایند	۱۲
مزیت کودک همسری	ماهیت نسبی	۴
	مزیت‌های درونی	۷
	مزیت‌های بیرونی	۸
معایب کودک همسری	معایب بیرونی	۷
	معایب درونی	۱۰
	آسیب‌های روحی	۱۲
علت‌های کودک همسری	آسیب‌های اجتماعی	۹
	ساختارهای فرهنگی و سنتی	۱۵
	ساختارهای اجتماعی و اقتصادی	۱۰
	ویژگی‌های شخصیتی	۵
	نقش خانواده‌ها	۴

بر اساس اطلاعات گردآوری شده و کدگذاری‌های ارائه شده می‌توان پرسش و پاسخ‌های زیر را طرح نمود.

۱- برحسب تجربه‌ای که داشته‌اید، کودک همسری را چگونه تعریف می‌کنید؟

با طرح این پرسش در واقع درصدد کشف مولفه‌هایی هستیم که کودکان همسر بر مبنای آن یک ازدواج را کودک همسری می‌دانند یا نه؟ در واقع طرح این سوال به ما کمک می‌کند که مهمترین معیارهایی که این افراد در زمینه ازدواج و شرایط مناسب برای ازدواج یک دختر در نظر دارند را کشف نماییم. پاسخ‌های شرکت کنندگان در این مورد را می‌توان در ۴ مقوله اصلی دسته بندی کرد که شامل مقولاتی مانند: تعریف برحسب تکامل جسمی و روحی، تعریف برحسب قانون، تعریف برحسب مهارت‌های زندگی، تعریف برحسب ابزاری بودن زن است که در ادامه به تشریح آن‌ها پرداخته شده است.

تعریف برحسب تکامل جسمی و روحی

تجزیه و تحلیل یافته‌های استخراج شده از فرآیند کدگذاری مصاحبه‌ها نشان می‌دهد بسیاری از شرکت کنندگان در مصاحبه که خودشان تجربه کودک همسر بودن را داشته اند بیانگر این واقعیت است که از نظر آن‌ها معیار زمان مناسب برای ازدواج بستگی به تکامل

جسمی و روحی دارد و فارغ از هر سنی، مادام که دختران در این ابعاد تکامل و رشد نکرده باشند کودک بوده و ازدواج آنها در زمره کودک همسری قرار می‌گیرد در این زمینه یکی از مصاحبه شوندگان در تعریف کودک همسری می‌گوید "کودک همسری یعنی ازدواج دختر قبل از آمادگی روحی، ذهنی و جسمی برای پذیرش زندگی مشترک" بنابراین تا قبل از این آمادگی ازدواج دختران خطای بزرگی خواهد بود.

تعریف بر حسب قانون

تجزیه و تحلیل یافته‌های استخراج شده از کدگذاری مصاحبه‌ها نشان می‌دهد در تعریف ازدواج زودهنگام تمامی شرکت کنندگان تاکید بر رشد جسمی و روحی نداشته بلکه علاوه بر آن عده‌ای معتقد به تعریفی هستند که قانون مدون و رسمی کشور از کودک همسری دارد و هرگونه ازدواج برخلاف این تعریف را در زمره کودک همسری می‌دانند به عنوان مثال مصاحبه شونده‌ای می‌گوید "کودک همسری در واقع به ازدواج پایین تر از سنی که قانون تعیین کرده است" هرچند که عده‌ای تنها بر معیار قانون تاکید کرده و عده هم دلیل این تعیین حد و مرز قانون بر این می‌دانند که معیاری برای تکامل جنسی و عقلی دختران و پسران است به عنوان مثال یکی از مصاحبه شوندگان می‌گوید "من فکر کنم درباره ماهیت کودک همسری باید از نگاه قانون بهش توجه کرد. قانون می‌گه ازدواج زیر سن قانونی برای دختران و پسران یعنی کودک همسری و این به معنای عدم توانایی پذیرش روابط جنسی و تعهدات زندگی و همچنین ناتوانی در حل مسائل زندگی مشترک بخاطر تکامل نداشتن کودکان همسر است"

تعریف بر حسب مهارت‌های زندگی

در بین پاسخ‌هایی که از سوال چپستی کودک همسری ارائه شده است می‌توان به مقوله تعریف کودک همسری بر حسب مهارت‌های زندگی نیز اشاره نمود. در واقع برخی از شرکت کنندگان در مصاحبه نه تنها بر معیار عقلی و سنی تمرکز داشته اند و قانون را نیز تایید کرده اند اما بسیاری از آنها علاوه بر این معیارها بر توانایی دختران در شیوه حل مسئله و برخورد با رویه‌های مختلف زندگی مشترک تاکید دارند و معیار رسیدن به ازدواج را توانایی و مهارت زندگی در ابعاد مختلف آن می‌دانند و هرگونه ازدواجی قبل از رسیدن به این مهارت‌ها را ناپسند و در زمره کودک همسری قرار داده اند در این باره یکی از مصاحبه شوندگان می‌گوید "من فکر می‌کنم ازدواج اجباری دختر بدون در نظر گرفتن توانایی‌ها و مهارت‌های دختران در زندگی رو و همچنین بدون مدنظر قرار دادن سن و وضعیت بلوغ در ابعاد مختلف دختر را میشه گفت کودک همسری" در نتیجه علاوه بر رشد عقلی و جسمی و سن مناسب برای ازدواج دختران باید بر میزان مهارت‌های زندگی دختران و آموزش آنها تمرکز نمود.

تعریف بر حسب ابزاری بودن زن

از جمله مقولات کشف شده دیگر درباره تعریف کودک همسری، می‌توان به مقوله تعریف بر حسب ابزاری بودن زن نیز اشاره نمود که طی آن زنان معتقد هستند هرگونه ازدواجی با دختران کم سن و سال جنبه غریزی و فرزند آوری داشته و در واقع ازدواج‌های که با هدف رفع نیاز جنسی و صرف فرزندآوری با دختران کم سن صورت می‌گیرد را کودک همسری می‌گویند در این زمینه برخی از مصاحبه شوندگان بیان کرده اند که "خب اگه بخوام درباره کودک همسری دیدگاهم رو بگم چون دختر در این سن هنوز رشد عقلی و عاطفی نداره بنابراین نمیتونه از لحاظ روحی همراه شوهرش باشه از طرفی چون بلوغ فکری هم نداره پس نمی‌تونه در بعد مشورتی کنار شوهر باشه در نتیجه کودک همسری یعنی نگاه ابزاری و رفع نیاز جنسی به دختر. در واقع تنها کاربرد دختر زیر سن قانونی برای همسرش می‌تونه این مورد باشه اونم به صورت ناقص" بر این اساس می‌توان گفت از نظر دخترانی که کودک همسری را تجربه کردن تعریف کودک همسری در یکی از ۴ مقوله اصلی مطروحه دسته بندی می‌گردد. بررسی تعاریف ارائه شده از سوی دختران جوان موجب طرح سوال مرتبط دیگری با این موضوع تحت عنوان ماهیت کودک همسری شد که در زیر به آن پرداخته شده است.

۲- به عنوان کسی که کودک همسری را تجربه کرده اید بگویید که از نظر شما کودک همسری چه ماهیتی دارد؟

ماهیت کودک همسری در واقع به بررسی مفاهیمی که با تعریف کودک همسری مرتبط است می‌پردازد. بر اساس تحلیل یافته‌های استخراج شده می‌توان گفت از نظر شرکت کنندگان در مصاحبه ماهیت کودک همسری در سه مقوله اصلی جای می‌گیرد که این مقوله‌ها شامل: ماهیت فرسایشی بودن کودک همسری، ماهیت ناخوشایند بودن کودک همسری و در نهایت ماهیت نسبی بودن کودک همسری است.

ماهیت فرسایشی بودن کودک همسری

این بعد از ماهیت کودک همسری در واقع با سه مفهوم اجباری بودن کودک همسری، نقص حقوق زنان و در نهایت تبعیض جنسیتی تعریف شده است. در واقع زنانی که کودک همسری را تجربه کرده اند عموماً اظهار داشته اند که کودک همسری یک نوع ازدواج اجباری و بدون اختیار برای دختران است که در آن نه تنها حقوق دختران حتی در مهم‌ترین تصمیم‌های زندگی یعنی انتخاب همسر نادیده گرفته می‌شود بلکه از بسیاری از آرمانها و آزادی‌های انسانی محروم می‌شود همچنین مطرح کرده اند که این نوع ازدواج نوعی تبعیض جنسی است که بر اساس آن اقتدار مردان باز تولید می‌شود در این باره می‌توان به مصاحبه یکی از شرکت کنندگان استناد کرد که می‌گوید "کودک همسری که به معنای نقص تمامی حقوق و آزادی‌های شهروندی و انسانی یک دختر در جامعه است" همچنین مصاحبه شونده دیگری می‌گوید "کودک همسری ماهیت تبعیض‌گونه دارد و اقتدار مرد را بازتولید می‌کند" بنابراین با توجه به ماهیت تبعیض‌گونه، اجباری و نقص‌کننده بودن حقوق زنان، زنان در چنین شرایطی نمی‌توانند به رشد استعدادهای خود بپردازند در نتیجه ازدواج به این سبک ماهیتی فرسایشی برای آنها خواهد داشت.

ماهیت ناخوشایند کودک همسری

یکی دیگر از ابعاد ماهیت کودک همسری که بر اساس تحلیل داده‌ها از مصاحبه‌ها به دست آمد تحت مقوله اصلی ناخوشایند بودن کودک همسری طرح شده است که مفاهیمی مانند: ناخوشایند بودن کودک همسری، تلخ بودن این رویداد و در نهایت غیر انسانی بودن آن تعریف شده است. در واقع از منظر بسیاری از دخترانی که تجربه کودک همسری را داشته اند این نوع ازدواج یک رویداد و اتفاق ناخوشایند است به گونه‌ای که یکی از مصاحبه شونده‌ها می‌گوید "کودک همسری یک رویداد تلخ در زندگی من بود" و در جای دیگر شرکت کننده دیگری می‌گوید "به دلیل عدم رشد عقلی و عاطفی دختر و توانایی برای پذیرش زندگی مشترک، کودک همسری تنها جنبه غریزی و جنسی دارد و یک عمل کاملاً حیوانی است" در نتیجه از منظر برخی از مصاحبه شونده‌ها که تجربه کودک همسری را داشته اند این نوع ازدواج ماهیتی ناخوشایند و تلخ دارد.

ماهیت نسبی کودک همسری

دو بعد مطرح شده در باب ماهیت کودک همسری بیشتر به جنبه تلخ و فرسایشی بودن آن تمرکز داشت اما در بین پاسخ‌هایی که از مصاحبه شونده‌ها درباره ماهیت کودک همسری به دست آمده است، پاسخ‌هایی هرچند اندک به دست آمد که بر اساس آنها می‌توان گفت کودک همسری و ماهیت آن برحسب شرایط فرهنگی و اجتماعی جامعه معنا پیدا می‌کند در واقع از منظر این افراد کودک همسری به خودی خود خوب یا بد نیست بلکه ماهیت آن را باید در سطح توسعه اجتماعی و فرهنگی و طرز تلقی مردم آن جامعه در نظر گرفت. در واقع از منظر بعضی از پاسخ‌گویان، کودک همسری در جوامعی که دختر را درک می‌کنند و در انجام وظایف زندگی او را همراهی کرده و به آن آموزش‌های لازم را می‌دهند نه تنها یک اتفاق بد نیست بلکه بسیار سازنده نیز می‌باشد همچنین بعضی از پاسخ‌گویان گفته اند که کودک همسری برحسب وضعیت شخصیتی دختر گاهی می‌تواند نجات بخش نیز باشد و دخترانی که از لحاظ شخصیتی ممکن است مشکل ساز باشند با درگیر شدن

در زندگی مشترک نجات خواهند یافت. مجموعه این گونه باورها باعث ایجاد مقوله اصلی تحت عنوان نسبی بودن کودک همسری به عنوان یکی از ابعاد سه گانه در ماهیت کودک همسری شد که با دو مفهوم دو وجهی بودن و غرور آفرین بودن تعریف شده است.

در این باره یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "خب من کودک همسری رو نفی نمی‌کنم ولی مخالفش هم نیستم به نظر من نگاه جامعه و خود دختر و همچنین مردی که باهاش ازدواج می‌کنی نقش مهمی در نگرش به ماهیت کودک همسری داره. به نظر من که یک اتفاق خوشایند است هرچند بعضی از دوستانم برآشون تلخ بود و ناراضی هستند. به نظرم ماهیت کودک همسری و نوع نگرش به اون بستگی به همنشینت داره." یا مصاحبه شونده دیگری می‌گوید "و یکی دیگه از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "من فکر می‌کنم نگرش به کودک همسری بستگی به نگرش جامعه به کودکان همسر داره جایی که جامعه و خانواده‌ها دختر را درک کنند و در انجام خیلی از وظایف زناشویی و زندگی بهش فشار نیارند و اجازه آزمایش و خطا داشته باشه کودک همسری می‌تونه خوشایند باشه البته این چیزی بود که من تجربه کردم و راضی هستم هرچند برعکس" از دیگر مواردی که بر نسبی بودن کودک همسری تاکید دارد موضوع غرور آفرین بودن و امتیاز بودن آن برای دختران است به گونه‌ای که طی آن دختران با تحسین بزرگان احساس غرور می‌کند و همچنین از اینکه مهارت‌های جدیدی کسب کرده و دنیا را از دریچه دیگری می‌بیند که هم سن و سالهای آن هنوز آن را تجربه نکرده اند بر خود می‌بالد و احساس غرور و سرخوشی می‌کند.

از دیگر مواردی که در پژوهش حاضر در پی آن بوده ایم تاثیری است که کودک همسری بر افراد می‌گذارد جهت تبیین این مسئله با یک سوال کلی درباره تاثیر کودک همسری آغاز شد. بر اساس پاسخ‌های دریافتی می‌توان گفت کودک همسری در سه بعد نگرشی، بیرونی و درونی در بعد مثبت و منفی بر افراد تاثیر گذاشته است جهت دستیابی به تحلیل‌های بهتر سوالات منسجم تر گردید و به مقولات استانداردتری دسته بندی شد که طرح این سوالات به شرح زیر است.

۳- کودک همسری چه تاثیری بر نگرش شما نسبت به زندگی داشته است؟

به طور کلی کودک همسری بر کسانی که تجربه این نوع ازدواج را داشته اند در دو بعد نگرش مثبت و منفی بر زندگی اثر گذاشته است. به عنوان مثال یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "کودک همسری باعث تغییر نگرش من از جنبه مثبت به جنبه‌های منفی زندگی شده است" و مصاحبه شونده دیگری می‌گوید "کودک همسری موجب تجربه زندگی واقعی و نگرش بهتر نسبت به زندگی شده است" به طور کلی میزان خوشایندی یا ناخوشایندی زندگی مشترک بر نگرش آن‌ها نسبت به کل ماهیت زندگی اثر گذاشته است و آن را زیبا یا تاریک می‌دانند. بر اساس این پاسخ کلی بران شدیم تا سوالات ریزتری طرح شود تا به تحلیل‌های بهتری دست یابیم بر این اساس:

۱- با توجه به تجاربتان مزیت کودک همسری را در چه مواردی می‌دانید؟

برحسب سوال کلی تاثیر کودک همسری بر نگرش دختران، سوال فوق جهت تبیین مزیت‌های که کودکان همسر از کسانی که تجربه آن را داشته اند طراحی شد. کدگذاری یافته‌های دریافتی از مصاحبه‌ها نشان داد که مزیت‌های کودک همسری را می‌توان در دو مقوله کلی مزیت‌های درونی و بیرونی دسته بندی کرد که طی آن مزیت‌های درونی به حالت و احساس درونی دختران اشاره دارد که با دو مفهوم تجربه احساس مادرانگی و هدفمند تر شدن زندگی تعریف شده است. به عنوان مثال مصاحبه شونده‌ای می‌گوید "تجربه مادر شدن برای من خیلی خوشایند بود و احساس جدیدی در زندگی تجربه کردم که همراه با هویت دیگری بود" و در جای دیگر مصاحبه شونده دیگری می‌گوید "در واقع جدی تر به زندگی و اهدافم تمرکز کردم و به جورایی امیدم به زندگی بیشتر شده."

در کنار مزیت‌های درونی کودک همسری بر اساس تحلیل پاسخ‌های مصاحبه‌ها به مقوله مزیت بیرونی کودک همسری دست یافتیم که به آثار بیرونی و قابل ملموس کودک همسری در زندگی فردی و اجتماعی دختران اشاره دارد. مزیت‌های بیرونی کودک همسری با مفاهیمی مانند موفقیت بیشتر در زندگی، آزادی بیشتر و در نهایت پذیرش اجتماعی بیشتر نسبت به مجردها تعریف شده است. در این باره می‌توان گفت

یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید " ولی در کنار همه این‌ها باید اعتراف کنم نگاه مردم و فامیل به من نسبت به دختران همسن و مجرد متفاوت است و بیشتر به من احترام گذاشته میشه. پذیرش اجتماعی بیشتری دارم تا مجردها و این یه جورایی احساس خوبی بهم میده" یا مصاحبه شونده دیگری می‌گوید " این نوع ازدواج هرچند باعث شد خیلی زود ادامه تحصیل رو رها کنم ولی خب واقعیتش یکسری آزادی‌هایی به دست آوردم که در خانه پدر محروم بودم. به ویژه آرایش کردن. باشگاه رفتن و استقلال نسبی" علاوه بر جنبه‌های مثبت و مزیت کودک همسری برای دختران، بسیاری از دخترانی که این سبک از ازدواج را تجربه کرده و در مصاحبه شرکت کرده اند به معایب کودک همسری نیز تاکید داشته که منجر به طرح سوال زیر شده است.

۲- با توجه به تجاربناں در زندگی، معایب کودک همسری را در چه مواردی می‌دانید؟

کدگذاری و تحلیل پاسخ‌های مصاحبه شونده‌گان باعث دسته بندی پاسخ‌ها در چهار مقوله شامل: معایب بیرونی، معایب درونی، آسیب‌های روحی و آسیب‌های اجتماعی شده است.

در این باره معایب درونی به مشکلات کودک همسری اشاره دارد که جنبه آرمانی برای دختران داشته است این مقوله با مفاهیمی مانند از دست رفتن آرزوها و فشار نقش تعریف شده است. در این باره مصاحبه شونده‌ای می‌گوید " نگرش و نوع نگاه اطرافیان بهم تغییر کرد من نوجوان بودم ولی اطرافیانم انتظار داشتند مانند یک بزرگسال بالغ رفتار کنم و این خیلی به من فشار می‌آورد" این جمله بدان معناست که اطرافیان از دختر بیش از حد توان جسمی و عقلی از آن انتظار دارند و این موضوع باعث فشار زیادی بر فرد شده و آن را یک عیب در کودک همسری برشمرده است همچنین مصاحبه شونده دیگری می‌گوید " همیشه فکر می‌کردم دنیا سفید و روشن است اما فهمیدم دنیا عادلانه نیست و برخلاف خواسته‌های ما پیش می‌رود" این جمله به معنای از دست رفتن آرزوها به عنوان یکی از معایب کودک همسری است و موضوعی است که تعداد زیادی از مصاحبه شونده‌گان به آن اشاره کرده اند در واقع می‌توان دختران با ازدواج به دلیل سن پایینی که دارند تحت تاثیر تصمیمات بزرگترها قرار می‌گیرند و چه بسا این تصمیمات برخلاف نیات و علایق دختران باشد و مسیر زندگی و آمل و آرزوهای آنان را به چالش بکشد.

اما این تنها یکی از معایب کودک همسری است به گونه‌ای که کدگذاری و تحلیل مصاحبه‌ها نشان داده علاوه بر معایب درونی که جنبه شخصی دارد کودک همسری دارای معایب بیرونی و قابل ملموس نیز می‌باشد که با مفاهیمی مانند ترک تحصیل، مشکلات در حل وظایف و مشکل در برقراری ارتباط تعریف شده است. به عبارتی مصاحبه شونده‌گان اظهار داشته اند که بخصوص در سال‌های اول زندگی در حل وظایف نقش دچار مشکل بوده اند و همچنین نگرش نسبت به کودک همسری موجب مشکلات ارتباطی بخصوص با مردان شده است. به عنوان مثال مصاحبه شونده‌ای می‌گوید " همیشه دوست داشتم ادامه تحصیل دهم و معلم شوم ولی کودک همسری باعث ترک تحصیل شد" یا مصاحبه شونده دیگری می‌گوید " مردگریز شدم و هنوز هم نتونستم با همسرم ارتباط خوب عاطفی بگیرم احساس می‌کنم اون باعث شد از خانواده ام دور بشم".

تحلیل مصاحبه‌ها و کدگذاری آن‌ها نشان داد علاوه بر معایب درونی و بیرونی کودک همسری، باید آسیب‌های روحی و اجتماعی که این سبک از ازدواج برای افراد دارد را نیز به عنوان معایب کودک همسری در نظر گرفت. مقوله آسیب‌های روحی با مفاهیمی مانند انزوا و اختلال افسردگی و مقوله آسیب‌های اجتماعی با مفاهیمی مانند طلاق و متارک و خودکشی تعریف شده است. در این زمینه می‌توان گفت برای بسیاری از دخترانی که تجربه کودک همسری داشته و در مصاحبه شرکت کرده اند کودک همسری همراه با فشارهای روحی زیادی بوده است که منجر به اختلال افسردگی و انزوا شده است در این باره یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید " کودک همسری تمام مسیر زندگی من رو از روشنایی کامل به سیاهی بی‌مانندی کشاند و الان به شدت درگیر بیماری‌های روحی و افسردگی هستم" همچنین همان طور که مطرح شد

آسیب‌های روحی تنها بخشی از مشکلات کودک همسری است و بعد دیگر آن را باید در آسیب‌های اجتماعی یافت. در واقع می‌توان گفت تداوم و پایداری آسیب‌های روحی می‌تواند زمینه ساز آسیب‌های اجتماعی برای دختران باشد. در این باره یکی از مصاحبه شونده‌ها می‌گوید "تاثیر؟ هه نمیدانم گریه کنم یا بخندم فقط همین می‌دانم این ازدواج من رو حرام کرد. یک استعداد حرام شده ام با کلی آرزو که همش به باد رفت. در اوج نوجوانی دقیق در سنی که همسن‌های من هنوز مشغول شیطنت و بازی تو کوچه هستند من متارکه شدم میفهمید یعنی چی؟ چندبار تصمیم به خودکشی گرفتم ولی موفق نشدم" و موارد دیگر از این قبیل نشان می‌دهد کودک همسری می‌تواند بر آسیب‌های اجتماعی در ابعاد مختلف تاثیر بگذارد.

تحلیل علت‌های کودک همسری

کودک همسری فارغ از ماهیت و پیامدهای مثبت و منفی که بر افراد و جامعه دارد همواره ناشی از علت‌های مختلفی است. علت‌هایی که هم جنبه‌های اختیاری و سوق دهنده دارند و هم جنبه‌های اجباری و خرد کنند. بر اساس تحلیل کدهای مصاحبه‌ها و سوالات مرتبط با آن‌ها تحلیل‌های زیر قابل استخراج است.

۱- ساختارهای فرهنگی و سنتی چه تاثیری بر پذیرش کودک همسری داشته است؟

این سوال جهت تبیین نقش سنت‌ها و فرهنگ‌های قالب در پذیرش کودک همسری در محیط زندگی دخترانی است که این نوع ازدواج را تجربه کرده اند. تحلیل پاسخ‌ها نشان می‌دهد نقش ساختارهای فرهنگی را می‌توان در مقوله فشار فرهنگی و تاثیر آن بر پذیرش کودک همسری تحلیل کرد که اساس آن سه مفهوم تاثیر رسومات فرهنگی، برجسب‌های اجتماعی و نگرش منفی به دختران است. به عبارتی ساختارهای فرهنگی به عنوان یک عامل فشار بر خانواده‌ها عمل می‌کند در فرهنگ‌هایی که ازدواج زود هنگام را یک ضرورت می‌دانند و نگرش منفی به دخترانی دارند که دیر ازدواج می‌کنند برجسب‌های اجتماعی ناپسندی وارد می‌شود که به اصطلاح مایه سرافکندگی خانواده‌ها می‌باشد بنابراین خانواده‌ها جهت اجتناب از این برجسب‌های ناپسند دختران خود را مجبور به پذیرش ازدواج می‌نمایند. در این باره یکی از مصاحبه شونده‌ها می‌گوید "ساختارهای فرهنگی و ترس از بدنامی و برجسب‌های اجتماعی باعث ازدواج زود هنگام شده است." از طرفی تعصب بر روی ناموس و بدبینی به عقل و اختیار دختران در تمیز خیر از شر همواره باعث حساسیت زیاد مردان برخی از فرهنگ‌ها بر روی زنان شده و جهت جلوگیری از اغوا و فریب آنان و رسوایی اخلاقی آن‌ها را به ازدواج سوق می‌دهند در این باره یکی از مصاحبه شونده‌ها می‌گوید "تعصب بر روی ناموس و نگرش منفی به دختران موجب ازدواج زود هنگام در بین آنها شده است"

۲- آیا ساختارهای اجتماعی و اقتصادی بر پذیرش کودک همسر بودن تاثیر داشته است؟

علاوه بر ساختارهای فرهنگی، باید علت‌های کودک همسری را بر حسب پاسخ‌های مصاحبه شونده‌ها در عوامل اجتماعی و اقتصادی نیز تحلیل نمود. کدگذاری برخاسته از تحلیل پاسخ‌ها نشان می‌دهد این مورد را می‌توان در دو مقوله جنبه کارکردی ازدواج و مقوله پذیرش اجتماعی کودک همسری تحلیل نمود.

مقوله کارکردی ازدواج که با مفهوم فقر اقتصادی قابل تحلیل است به این موضوع اشاره دارد که مشکلات مالی و بار اقتصادی تعدد فرزندان برای خانواده‌ها همواره یک مسئله بوده و خانواده‌ها با راهکارهای متعددی سعی در بهبود یا کاهش بار مالی خود هستند. بسیاری از خانواده‌ها ازدواج و شوهر دادن دختران را به عنوان یک اقدام رهایی بخش برای کاهش بار مالی در نظر دارند و معتقد هستند تاهل دختران تا حدودی از مخارج تحصیلی و بهداشتی و رفاهی آن‌ها کاهش می‌دهد بنابراین این خانواده‌ها جهت شوهر دادن زود هنگام دخترانشان چندان مقاومت نشان نداده و با این موضوع همراهی می‌کنند.

در این باره یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "من خودمو اگه بخوام بگم شاید علت اصلی اینکه به سمت ازدواج زودهنگام کشیده شدم این باشه که خانواده ام از لحاظ مالی ضعیف بودند و چون چندین برادر و خواهر داشتم ازدواج من و بقیه راهی برای کاهش فشار اقتصادی بر خانواده بود" پذیرش اجتماعی از دیگر مقولاتی بود که به عنوان علت کودک همسری شناخته شده است این مقوله که با مفهوم امتیاز اجتماعی قابل تحلیل است در بسیاری از جوامع بین دختران متاهل و مجرد در بعد منزلت اجتماعی و احترام تفاوت قائل می‌شوند و این عامل یک امتیاز برای دختران متاهل است در این باره یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "خب راستش من در محیط اجتماعی زندگی می‌کنم که ازدواج برای دختر یک امتیاز اجتماعی خوب محسوب میشه و به یک دختر متاهل بسیار احترام می‌گذارند" بنابراین هم خانواده دختران و هم خود دختران گرایش به کسب منزلت اجتماعی بالاتر و احترام بیشتر داشته و ازدواج که عامل اساسی در این امتیاز محسوب می‌شود یک عمل عقلانی و درست و پسندیده تلقی می‌شود.

۳- ویژگی‌های شخصیتی شما چه تاثیر بر پذیرش کودک همسری داشته است؟

مولفه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی یگانه عوامل سوق دهنده دختران و خانواده‌ها به سمت کودک همسری نیست بلکه عوامل دیگری را نیز باید مورد تحلیل قرار داد. کدگذاری مصاحبه نشان داد علاوه بر این عوامل باید بر ویژگی‌های شخصیتی دختران نیز تمرکز کنیم. ویژگی‌های شخصیتی را با مقوله منش اخلاقی دختران می‌توان تحلیل کرد که اساس آن نیز در پژوهش حاضر مفاهیمی مانند: وابستگی عاطفی قبل ازدواج، رفتارهای پرخطر و لج بازی و نگرش سطحی با والدین است. وابستگی عاطفی قبل از ازدواج در واقع بر رابطه عاطفی دختر قبل از ازدواج با یک پسر اشاره دارد. این دسته از دختران در بعد روحی و عقلی به آن حد از بلوغ دست یافته اند که آمادگی پذیرش یک رابطه را داشته باشند در خانواده‌هایی که ازدواج زودهنگام برای آن‌ها مسئله نبوده بلکه پسندیده است معمولاً شانس دختران را برای رسیدن به اصطلاح عشقشان را بالا می‌برد. این موضوع در پژوهش حاضر نیز تبیین شد به گونه‌ای که یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "ولله راستش من خودم به ازدواج زودهنگام تن دادم. هرچند شوهرمم مثل خودم نوجوان بود و یه جورایی عاشق و معشوق بودیم. چون در خانه ما همیشه دربارہ اینکه ازدواج برای دختران خوبه و احترام میاره حرف زده می‌شد. از طرفی پسرخاله ام هم در سن من قرار داشت و هر دو مون از هم دیگه خوشمون میامد این عشق در کنار اهمیت ازدواج زودهنگام برای خانواده‌ها باعث شد ما زود ازدواج کنیم"

از دیگر مفاهیم در مقوله منش اخلاقی را می‌توان لجبازی و نگرش سطحی دختر در نظر گرفت. در این باره یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "من بسیار پر انرژی هستم و خانواده سعی می‌کردند مرا محدود کند و وقتی موفق نمیشدند تهدید می‌کردند شوهرم دهند من هم برای رو کم کنی و لج با اونها گفتم اولین نفری که باید شوهر می‌کنم و همین کار رو هم کردم" بنابراین نگرش سطحی دختر به مسائل زندگی و لجبازی دختر با خانواده ممکن است منجر به ازدواج شود از دیگر مفاهیم مرتبط با این مسئله را می‌توان مفهوم رفتارهای پرخطر دانست. این مفهوم اشاره بر عدم توانایی خانواده‌ها در کنترل رفتارها و خلاقیات دختران بخصوص دختران نوجوان دارد دخترانی که بر خلاف خواست والدین رفتار می‌کنند و نوعی آزادی خواه بوده و رفتارهای آن‌ها با عرف جامعه همسو نیست همواره مورد نگرانی والدین بوده است و والدینی که توان کنترل این تیپ شخصیت دختران را ندارند ازدواج را به عنوان یک عامل نجات بخش می‌دانند و فکر می‌کنند اگر دختر را شوهر داده و درگیر زندگی کنند اصلاح خواهند شد در این باره یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "راستش ازدواج من کمی عجیب غریب بود. من دختری پر انرژی و شاد هستم و این موضوع باعث شد که خانواده ام بارها من را سرزنش کنند که سروگوش نجنبه و از این حرفها و نگران بودند من خطایی بکنم. بارها می‌دیدم مرا تعقیب می‌کنند که چیکار میکنم کجا میرم یه جورایی بهم بدبین بودند و بهم اعتماد نداشتن و ترس از این داشتن که من رسوایی به بار بیارم. معمولاً دعوا می‌شدم و از من میخواستن خود را اصلاح کنم ولی من اخلاقم اینجوری بود و زیر بار حرفشون نمیرفتم اون‌ها هم تصمیم به شوهر دادنم گرفتن"

۴- نقش خانواده‌ها در این پذیرش چگونه بوده است؟

نقش خانواده‌ها در تعیین سرنوشت فرزندان بر هیچ کسی پوشیده نیست در واقع خانواده‌ها به عنوان اولین خرده فرهنگ اجتماعی که کودکان در آن عضویت دارند بیشترین تاثیر را بر رفتارها و سرنوشت اعضای خود دارد یکی از این تاثیر گذاری‌ها بر زودرسی یا دیررسی ازدواج است. موضوعی که در پژوهش حاضر با مقوله منش خانوادگی و سه مفهوم نقش آموزش خانواده، رعایت ملاحظات و در نهایت محدودیت‌های خانوادگی مورد تحلیل قرار گرفته است. در این زمینه مفهوم آموزش بر نقش خانواده‌ها در فراگیری مهارت‌های زندگی و آمادگی ذهنی و عقلی دختران برای پذیرش مسئولیت زندگی اشاره دارد و معمولاً دخترانی که در این نوع خانواده‌ها زندگی می‌کنند ازدواج را راحتتر می‌پذیرند و تنش و فشار زیاد روحی را تجربه نمی‌کنند.

در این باره یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "خب راستش من در محیط اجتماعی زندگی می‌کنم که ازدواج برای دختر یک امتیاز اجتماعی خوب محسوب میشه و به یک دختر متاهل بسیار احترام می‌گذارند به این خاطر خانواده‌ها معمولاً دختران رو از نوجوانی درباره وظایف همسری و خانوادگی آموزش می‌دهند و به جورایی شور و ذوق زندگی مشترک در من و دخترانی مثل من ایجادمیشه" در کنار این موضوع آرمانی می‌توان به نوع دیگری از ازدواج تحت تاثیر خانواده‌ها اشاره کرد که بدون توجه به میزان مهارت یا توانایی دختران در پذیرش زندگی مشترک و تنها بخاطر رعایت ملاحظات قومی صورت می‌گیرد در این باره یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید "دیگران رو نمیدونم ولی خودم با اجبار ازدواج کردم هیچ درکی از زندگی نداشتم ولی خب چون عمومی بزرگم مرا برا پرسرش خواست پدرم حرفش زمین ننداخت و با این فرض که اگه مخالفت کنند موجب اختلاف خانوادگی میشه. در فامیل و قبیله ما عمومی بزرگ یا همان برادر بزرگ حکم پدر خانواده داره و احترام زیادی برایش قایل هستند و روی حرفش نباید چیزی گفت"

این نوع از ازدواج معمولاً برای دختران چندان مطلوبیت ندارد و دختران اختیار چندانی بر آن هم ندارند و تنها جهت حفظ برخی از ملاحظات صورت می‌گیرد مورد بعدی از ازدواج هم ناشی از فشار خانواده‌ها و محدودیت‌هایی است که برای دختران اعمال می‌کنند و دختران در واقع با ازدواج کردن راهی برای فرار از این محدودیت‌ها را بر می‌گزینند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مطالعه جامعه شناختی کودک همسری صورت گرفته است. روش تحقیق کیفی و نوع پدیدارشناسانه بوده است که در دو شهر الیگودرز و کوهدشت لرستان صورت گرفت. با استفاده از مصاحبه عمیق با تعداد ۱۵ نفر از دخترانی که تجربه کودک همسر را داشته اند اطلاعات اولیه گردآوری شد کدگذاری و تحلیل داده‌ها برآیند این واقعیت بود که مطالعه کودک همسری را می‌توان در مواردی مانند تعریف و ماهیت کودک همسری، تاثیر کودک همسری، مزایا و معایب و علت‌های کودک همسری دسته بندی کرد.

بر اساس یک تعریف کلی کودک همسری به ازدواج زیر سن قانونی اطلاق می‌شود. تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافتی از مصاحبه‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که این تعریف از دیدگاه کسانی که تجربه کودک همسر را داشته اند کافی نبوده بلکه بر معیارهای دیگری نیز باید تمرکز کنند. شرکت کنندگان در این زمینه اظهار داشته اند باید علاوه بر سن قانونی و تعریفی که قانون ارائه داده است باید بر میزان توانایی افراد در مهارت‌های زندگی و حل مشکلات آن که لازمه آن تکامل عقلی، روحی و ذهنی و حتی جسمی نیز است تاکید شود چرا که گاهی تنها سن نمی‌تواند بیانگر سطح بلوغ افراد باشد بلکه میزان فهم آنان از واقعیت‌های زندگی اجتماعی و توان تجزیه و حل بحران‌های آن یک ملاک اساسی خواهد بود بسیاری از پاسخ گوینان به دلیل نبود معیارهای فوق کودک همسری را یک روندی می‌دانند که بیشتر بر جنبه‌های ابزاری دختران تاکید می‌کند تا انسانی چرا که معتقد هستند در این سنین تنها کاربرد دختران بهره کشی جنسی و فرزندآوری است و عملاً از هرگونه همراهی عاطفی و عقلی با همسر ناتوان خواهند بود. بر اساس معیارهای مطرح شده می‌توان کودک همسری را چنین تعریف نمود "ازدواج با

دختری که از لحاظ جسمی و ذهنی تکامل نیافته و مهارت‌های زندگی را کسب نکرده باشد و در بعد سنی نیز زیر سن باشد که قانون تعریف کرده است "هیچ کدام از پژوهش‌های صورت گرفته به مورد فوق تمرکز نداشته اند و فاقد پیشینه می‌باشد و به نوع خود نوین است. برحسب تعاریف می‌توان برای کودک همسری نیز ماهیت‌های متعددی در نظر داشت. تجزیه و تحلیل اطلاعات نشان داده است که پاسخ گویان ماهیت‌های مانند فرسایشی بودن، ناخوشایند بودن و نسبی بودن برای کودک همسری قایل هستند. ماهیت فرسایشی از دیدگاه کودکان همسر بیانگر این واقعیت است که کودک همسری به دلیل اجباری بودن و تبعیض جنسی که باعث نقص حقوق زنان می‌شود ماهیت فرسایشی دارد و دختران در فرآیند آن هیچ اراده و اختیاری ندارند و مانند یک ابزار و کالای قابل معامله در نظر گرفته می‌شوند از طرفی به دلیل ماهیت غیرانسانی دانستن آن و اینکه کودک همسری را یک رویداد تلخ و سیاه در زندگی هر دختری می‌دانند آن را ناخوشایند می‌دانند هرچند در بین این پاسخ گویان تعداد اندکی هم بودند که کودک همسری را یک پدیده نسبی دانسته و معتقد بودند ماهیت خوب یا بد کودک همسری تابعی از سطح فهم فرهنگی و اجتماعی جامعه‌ای است که آنها در آن زندگی می‌کنند و در جوامع حمایتگر و تسهیل گر که بزرگترها همراه و همکار با این گونه زوجین هستند یک پدیده میمون خواهد بود و برعکس. بنابراین می‌توان گفت اگر کودک همسری با حمایت و همکاری بزرگترها و با توجه به خواست و نظر دختران همراه باشد ماهیتی مناسب خواهد داشت در غیر این صورت یک عمل فرسایشی و تلخ است. کشف ماهیت کودک همسری در هیچ کدام از پژوهش‌های قبلی صورت نگرفته است.

کودک همسری فارغ از تعریف و ماهیتی که مصاحبه شوندگان برای آن قایل بوده اند دارای تاثیراتی بر افراد است که یکی از این تاثیرات، تاثیر بر نگرش به زندگی است. تحلیل مصاحبه‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که کودک همسری موجب دو نگرش منفی و مثبت به زندگی در بین مصاحبه شوندگان شده است به گونه‌ای که عده‌ای مصاحبه شوندگان اظهار داشته اند کودک همسری باعث شده زندگی را ناعادلانه و سیاه ببینند و در واقع دنیا بر خلاف آرزوهای آنها می‌چرخد و ناامید و دلسردی از زندگی دارند و عده‌ای نیز نگرش مثبتی نسبت بدان داشته و کودک همسری را عامل برخی از موفقیت‌های خود می‌دانند اما تغییر در نگرش افراد تنها تاثیر کودک همسری بر افراد نیست بلکه می‌توان این نگرش را به دو دسته مزایای کودک همسری و معایب آن مرتب نماییم. مزیت‌های کودک همسری به دو مزیت‌های درونی و بیرونی دسته بندی می‌شود.

مزیت‌های درونی به احساس خوشایند درونی در افراد اشاره دارد که جنبه شخصی تری از زندگی دختران است و عامل آنها بر اساس تحلیل متن مصاحبه‌ها تجربه مادر بود و هدفمندتر شدن زندگی است در حالی که مزیت‌های بیرونی به دستاوردهای قابل رویت و ملموس زندگی کودکان همسر اشاره دارد که فرد در لوای ازدواج به آنها رسیده است و می‌توان بر اساس تحلیل متن مصاحبه‌ها مواردی مانند موفقیت در زندگی، پذیرش اجتماعی و احترام برای آن اشاره کرد. شاید بتوان گفت تمرکز بر مزیت‌های کودک همسری تنها توجه به یک بعد از آثار کودک همسری است و در واقع رویه تاریک این نوع ازدواج را باید در معایب آن دانست.

تحلیل متن مصاحبه‌ها نشان داده است که کودک همسری مشکلات زیادی برای دختران به همراه دارد که می‌توان آنها را به معایب درونی و بیرونی و همچنین آسیب‌های روحی و اجتماعی دسته بندی کرد. معایب درونی کودک همسری به مشکلاتی اشاره دارد که جنبه شخصی برای دختران دارد و کمتر قابل رویت هستند که می‌توان از دست رفتن آرزوها و احساس ناخوشایند مرتبط با آن و حتی فشار نقش را در نظر گرفت از این بعد می‌توان گفت کودکان همسر تغییر ناگهانی در مسیر زندگی خود را تجربه کرده اند که تمام خواسته‌ها و آمال آنان را متحول و حتی نادیده گرفته است و این موضوع دارای اثرات طولانی بر خلیات آنان بوده است از طرف دیگر کودک همسری معایب بیرونی تر و قابل رویت تری نیز دارد که می‌توان به ترک تحصیل، مشکلات ارتباطی و مردگریزی و مشکل در حل و انجام وظایف اشاره کرد.

در کنار معایب درونی و بیرونی کودک همسری این نوع ازدواج آسیب‌های روحی و اجتماعی نیز به کودکان همسر وارد ساخته است که از جمله می‌توان به طلاق و متارکه و اختلال افسردگی و انزوا اشاره کرد. کودکان همسر به دلیل مشکلات ارتباطی که در معایب بیرونی به آن اشاره شد به سمت انزوا و تنهایی کشیده می‌شوند و این عامل رفته رفته موجب افسردگی در بین آن‌ها می‌شود این آسیب‌های روحی بعدها به صورت اقدام به خودکشی به عنوان یک آسیب اجتماعی ممکن است جلوه گر شود و حتی به دلیل تداوم آن باعث طلاق و متارکه شود.

کودک همسری علت‌های گوناگونی دارد که در مبانی نظری و پژوهش‌های متعدد به انواع علت‌ها اشاره شده است تحلیل متن مصاحبه‌های صورت گرفته در پژوهش حاضر برآیند این واقعیت است که برای کودک همسری می‌توان علت‌های فرهنگی با مفهوم فشار فرهنگی، علت اجتماعی با مفهوم پذیرش اجتماعی، علت اقتصادی با مفهوم فقر، ویژگی‌های شخصیتی با مفهوم منش رفتاری و در نهایت تاثیر خانواده با مفهوم منش خانوادگی را برشمارد. در این رابطه فشار فرهنگی نشان می‌دهد خانواده‌ها و دختران در پذیرش یا عدم پذیرش کودک همسری تنها و مستقل نیستند بلکه باید‌ها و نبایدهای فرهنگی به عنوان یک ابزار فشار بر آن‌ها جهت این تصمیم‌گیری نقش مهمی بازی می‌کند در کنار این مسئله و مرتبط با آن موضوع پذیرش اجتماعی و کسب وجهه اجتماعی بهتر و احترام ویژه برای دختران متأهل در برخی جوامع و فرهنگ هاست که افراد برای کسب این امتیاز و اجتناب از برچسب‌های ناپسند به سمت ازدواج کودک همسری سوق داده می‌شوند. در کنار این عامل مشکلات اقتصادی نیز یک عامل اساسی است بار مالی دختران برای خانواده‌های فقیر همواره یک عامل برای پذیرش ازدواج زود هنگام آن‌ها بوده است هرچند این مورد عمومیت ندارد ولی تحلیل متن مصاحبه به این موضوع اشاره داشته است بنابراین این دیدگاه ازدواج کارکرد ابزاری و اقتصادی داشته است. در کنار همه این موارد باید بر ویژگی‌های شخصیتی کودکان همسر نیز اشار داشت. در برخی مصاحبه‌ها به رابطه عاطفی قبل از ازدواج اشاره شده است که با پذیرش خانواده‌ها منجر به ازدواج شده و اشاره به رشد شخصیت دختران برای پذیرش مسئولیت شده است اما در کنار این موضوع به ظاهر موجه باید به رویه خردکنند شخصیت برخی از دختران اشاره کرد که از سر لج بازی یا بخاطر رفتارهای پرخطر و مشکوک از سوی خانواده‌ها مجبور به شوهر کردن شده‌اند.

بسیاری از دختران آزادی خواه و کسانی که برحسب عرف جامعه رفتار نمی‌کنند همواره باعث نگرانی خانواده‌ها از رسوایی و مشکلات اخلاقی بوده این خانواده‌ها برای حل این موضوع دختران را شوهر داده تا با درگیر کردن آن‌ها با مسائل زندگی مشترک موجب اصلاح آنان شوند. نقش خانواده‌ها هم بسیار حائز اهمیت است خانواده‌ها هم به صورت هنجارمند و ارائه آموزش‌ها و مهارت‌های لازم می‌توانند زمینه مناسب برای ورد دختران به زندگی مشترک را فراهم کنند هم می‌توانند با اعمال محرومیت‌هایی موجب انتخاب ازدواج به عنوان راهی برای فرار از خانه توسط دختر باشد.

براساس یافته‌های تحقیق می‌توان پیشنهادهای را ارائه داد. از آن جا که در تعریف کودک همسری مصاحبه شونده‌ها بر مفاهیمی مانند قوانین مدون حقوقی، تکامل جسمی و روحی، مهارت‌های زندگی و ابزاری بودن زن تاکید کرده اند می‌توان گفت: بنظر می‌رسد اصلاح قوانین مرتبط با ازدواج بر حسب حداقل سن کار بردی نمی‌باشد و ملاک‌های دیگری مانند توانایی حل مسئله، مهارت‌های زندگی، تکامل جنسی و ذهنی مکمل معیارهای ازدواج است.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Asadpour, A., Kamali, A., & Safiri, K. (2019). Understanding the Issue of Child Marriage from the Perspective of Married Child-Women in Khorasan. *Iranian Social Issues Review*, 10(1), 167-194. <https://doi.org/10.22059/ijsp.2020.76172>
- Bostan, H. (2003). Family Functions from the Perspective of Islam and Feminism. *Human Sciences Methodology Journal*(35), 4-34.
- Eftekhar Zadeh, S. Z. (2015). Lived Experiences of Women in Early Marriage. *Social Work Research Journal*(3), 111-161.
- Farahmand, M., Danafer, F., & Pour Ebrahim Abadi, M. (2020). Marriage: Emotional-Cognitive Intertwinement and Powerlessness. *Contemporary Sociology Research Journal*(17), 115-145.
- Fataei, M., Motlagh, M., & Aghajani Mersa, H. (2022). A Study of the Backgrounds and Consequences of Child Marriage in Lorestan Province. *Social Work Research Journal*, 9(32), 105-142. <https://doi.org/10.22054/rjsw.2022.69173.610>
- Hajilou, F., Aghayari, T., & Abdar, F. A. (2021). Causes and Background of Child Marriage in Women of Tabriz. *Women and Society Journal*, 12(4), 103-116.
- Hashemi Nasab, F. A.-S., Maqsoodi, S., & Ghanadzadeh, M. (2022). A Qualitative Exploration of Child Marriage Experiences Among Divorced Women in Kerman. *Iranian Social Issues Journal*, 13(1), 271-291.
- Kamali, A., Safiri, K., & Asadpour, A. (2022). Strategies of Child-Wives in Facing Marital Life Issues (A Comparison of Two Groups of Child-Wives). *Women and Society Quarterly*, 13(50), 169-196. <https://doi.org/10.30495/jzv.2022.28616.3629>
- Malik, M. Y., Shakir, M., Ahmad, R., & Afzal, N. (2021). Causes and Consequences of Early Marriages in Khanewal District Punjab, Pakistan. *Journal of Languages, Culture and Civilization*, 3(2), 66-75.
- Moshirzadeh, H. (2006). *From Movement to Social Theory: A History of Two Centuries of Feminism*. Shirazeh.
- Nobahari, M. (2020). A Meta-Analysis of Child Marriage Studies in Iran: Analysis of Causes, Consequences, and Solutions. *Scientific Journal of Islamic Human Sciences*, 6(23), 114-125.
- Omrani Nejad, R., Hashemzahi, N., Kheibari, K., & Bahram, G. (2021). Psychosocial and Physiological Factors Related to Early Marriage of Girls in Qom. *Women's Social Psychology Studies Quarterly*, 19(1), 45-86.
- Pourtaleb, N., & Mousavian Al-Najq, S. B. (2021). Child Marriage: A Phenomenological Approach. *Children's Rights Journal*(10), 2-13.
- Salahshour, E., & Karam Habibpour, K. (2021). A Sociological Analysis of Poverty's Role in Child Marriage: A Case Study of Women in Chabahar. *Iranian Social Issues Scientific Research Quarterly*(2), 31-75.
- Sarookhani, B. (2019). *An Introduction to the Sociology of Family*. Soroush Publications.
- Vikram, K. (2021). Early Marriage and Health Among Women at Midlife: Evidence from India. *Journal of marriage and family*, 83(5), 1480-1501. <https://doi.org/10.1111/jomf.12793>
- Yunizar, C. H. (2020). *Early Marriage in Indonesia: Exploring the Lived Experiences of Families of Early Marriage Women* University of Minnesota.